

Cyngor Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol

ADRODDIAD BLYNYDDOL YNYS MÔN Medi 2023 – Awst 2024

**CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL**

**Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc
Marc Berw Hughes**

CYNNWYS

ADRAN 1: CYFLWYNIAD

- 1.1 Cyflwyniad gan Gadeirydd y CYSAG: Cynghorydd Non Dafydd

ADRAN 2: CYNGOR I AWDURDOD ADDYSG MÔN

- 2 2.1 Swyddogaeth CYSAG Mewn Perthynas ag Addysg Grefyddol
- 3 2.2 Y Maes Llafur Cytûn
- 4 2.3 Pa mor dda yw safonau?
- 5 2.4 Ymateb yr Awdurdod Addysg Leol
- 6 2.5 Addysg Grefyddol a Llywodraeth Cymru
- 7 2.6 Addysg Grefyddol ac ESTYN
- 8 2.7 Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addoli ar y Cyd

ADRAN 3: ATODIADAU

- 3.1 Aelodaeth CYSAG Môn 2021-22
- 3.2 Cyfarfodydd CYSAG a gynhaliwyd yn ystod y cyfnod adrodd
- 3.3 Templed CYSAG Môn ar gyfer hunan-arfarniad ysgolion o safonau AG a CGM
- 3.4 Taflen gofnodi ar gyfer aelodau CYSAG sy'n mynychu sesiwn addoli ar y cyd mewn ysgol

ADRAN 1: Cyflwyniad

Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addysg Grefyddol

Ceir amlinelliad clir o swyddogaeth CYSAG yng Nghylchlythyr 10/94 y Swyddfa Gymreig.

Mae CYSAG yn cynghori'r Awdurdod Addysg ar faterion yn ymwneud â darparu Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd, ac mae'n gyfrifol am sefydlu cynulliad achlysurol, Cynhadledd Maes Llafur Cytûn, i gynhyrchu neu ystyried diwygiadau i'r Maes Llafur Cytûn ar gyfer Addysg Grefyddol.

1.1 Crynodeb y Cadeirydd CYSAG

ADRAN 2: CYNGOR I AWDURDOD ADDYSG YNYS MÔN

2.1 Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addysg Grefyddol

Ceir amlinelliad clir o swyddogaeth CYSAG yng Nghylchlythyr 10/94 y Swyddfa Gymreig.

Mae CYSAG yn cynghori'r Awdurdod Addysg ar faterion yn ymwneud â darparu Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd, ac mae'n gyfrifol am sefydlu cynulliad achlysurol, Cynhadledd Maes Llafur Cytûn, i gynhyrchu neu ystyried diwygiadau i'r Maes Llafur Cytûn ar gyfer Addysg Grefyddol.

2.2 Y Maes Llafur Cytûn

Mae CYSAGau Gwynedd a Môn wedi mabwysiadu'r 'Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol i ddsygwyr 3 i 19 oed' fel Maes Llafur Cytûn Gwynedd a Môn (2008).

Prif swyddogaeth CYSAG yw, *'cynghori'r awdurdod ar y cyfryw faterion sy'n gysylltiedig ag addoli crefyddol mewn ysgolion sirol ac â'r addysg grefyddol sydd i'w rhoi yn unol â maes llafur cytûn ag y bydd yr awdurdod yn eu cyfeirio at y cyngor neu ag y gwêl y cyngor yn dda'*. (Deddf Diwygio Addysg 1988 a.11(1) (a).

Cynhaliodd Cyngor Sir Ynys Môn eu Cynhadledd Maes Llafur Cytûn ar y 15fed o Chwefror i adolygu'r maes llafur ac i argymhell maes llafur priodol i'r Awdurdod Lleol ei fabwysiadu.

Mabwysiadwyd y Maes Llafur Cytûn ar Grefydd, Gwerthoedd a Moeseg i adlewyrchu canllawiau a ysgrifennwyd gan ymarferwyr ac arbenigwyr Addysg Grefyddol. Pwrpas y maes llafur yw darparu cefnogaeth ychwanegol ar sut y gellir addysgu Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg ym maes Dyniaethau. Mae Maes Llafur Cytûn Ynys Môn ar gyfer Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn seiliedig ar ganllaw Llywodraeth Cymru ar Grefydd, Gwerthoedd a Moeseg. Mae'r canllaw hwn yn pwysleisio bod Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn rhan annatod o'r Maes Dysgu a Phrofiad Dyniaethau. Mae hefyd yn amlinellu cyfraniad unigryw a phenodol y pwnc i'r Cwricwlwm i Gymru. Gellir cael mynediad at y canllaw isod:

- <https://hwb.gov.wales/cwricwlwm-i-gymru/y-dyniaethau/cynllunio-eich-cwricwlwm/#canllawiau-ar-grefydd,-gwerthoedd-a-moeseg>
- <https://hwb.gov.wales/curriculum-for-wales/humanities/designing-your-curriculum/#religion,-values-and-ethics-guidance>

Yn ystod y flwyddyn academaidd 2023-24, yn unol â'r newidiadau i Gwricwlwm i Gymru 2022, cafodd Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg ei addysgu i bob plentyn ysgol gynradd a phob dysgwr ym mlwyddyn 7 ac 8. Yn y flwyddyn academaidd 2023-24, parhaodd ysgolion uwchradd i addysgu'r cwricwlwm a oedd yn cael ei addysgu cyn 2022 (a elwir yn Cwricwlwm i Gymru 2008), gan gynnwys y Maes Llafur Cytûn ar gyfer Addysg Grefyddol, i ddisgyblion o flynyddoedd 9 i 11.

Mae'r Maes Llafur Cytûn, mewn cydymffurfriad â gofynion y Cwricwlwm i Gymru 2022 newydd, yn ymwneud â'r pwnc dan y teitl 'Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg'. Mae'r Maes Llafur Cytûn blaenorol, sy'n dal i fod yn gymwys ar gyfer ysgolion uwchradd am y rhesymau y disgrifir uchod, yn ymwneud â'r pwnc dan y teitl 'Addysg Grefyddol'. Mae hwn yn wahaniaeth pwysig.

Mabwysiadodd Ynys Môn y 'Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Cyflwyno Addysg Grefyddol i Ddysgwyr 3-19 oed yng Nghymru' fel y Maes Llafur Cytûn Lleol ar gyfer 'Addysg Grefyddol' yn 2008. I lawrlwytho copi o'r Maes Llafur Cytûn ar gyfer Addysg Grefyddol, ewch i:

[National exemplar framework for religious education for 3 to 19-year-olds - Hwb \(gov.wales\)](#)

- [Fframwaith enghreifftiol cenedlaethol ar gyfer cyflwyno addysg grefyddol i ddysgwyr 3 i 19 oed yng Nghymru - Hwb \(gov.wales\)](#)

2.3 Pa mor dda yw safonau?

Mae CYSAG Môn yn monitro safonau addysg grefyddol ac addoli ar y cyd trwy:

- dderbyn crynodeb o hunan arfarniadau ysgolion mewn ymateb i gwestiynau allweddol Fframwaith Arolygu ESTYN;
- gwirio adroddiadau arolygiadau ESTYN i adnabod arferion da a chefnogi ymhellach unrhyw gyfeiriad at 'addysg grefyddol' neu 'addoli ar y cyd' sydd angen eu cryfhau;
- gwahodd athrawon a phenaethiaid i rannu eu harferion da gyda'r aelodau yn y cyfarfodydd tymhorol;
- ymweld ag ysgolion, trwy wahoddiad ar hyn o bryd, er mwyn mynychu sesiwn addoli ar y cyd;
- annog cydweithio rhwng ysgolion i adnabod a chefnogi arferion da.

Yn ystod y flwyddyn academaidd, cyflwynwyd arfer dda 2 ysgol gynradd i aelodau'r CYSAG, sef Ysgol Santes Dwynwen ac Ysgol Bodffordd. Eglurodd Ysgol Santes Dwynwen sut y gellir cefnogi sgiliau trawsgwricwlaidd drwy gynllunio gweithgareddau priodol mewn Addoli ar y Cyd a Chrefydd, Gwerthoedd a Moeseg. Ymgwyrodd aelod o'r CYSAG â thaith ddysgu yn Ysgol Bodffordd, yn arsylwi gweithred 'Addoli ar y Cyd'.

2.3.1 Adroddiadau hunan-arfarnu ysgolion

Ni adolygwyd unrhyw hunan arfarniadau ysgolion eleni ym maes Addysg Grefyddol oherwydd cydnabyddiaeth o gymaint o newidiadau ar y gweill a bod ysgolion angen amser i baratoi ar gyfer y newidiadau hynny. Ail-ddechreuodd Estyn arolygiadau ysgol yn nhymer yr haf 2022.

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Môn

Sicrhau bod yr adnoddau a'r arfer dda a gyflwynir i aelodau CYSAG yn cael eu dosbarthu i ysgolion ar draws Ynys Môn.

Bydd yr ALL yn ystyried sut y bydd yn monitro Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg o fewn y Dyniaethau.

2.3.2 Adroddiadau arholiadau ysgolion

Oherwydd arweiniad parhaus gan Lywodraeth Cymru ar y ffordd y cyflwynir data ac i osgoi cymharu ysgolion yn fypwyl, ni chyflwynwyd data arholiadau cymharol i aelodau ar gyfer arholiadau a wobrwyrwyd yn 2023/24 felly nid oedd modd iddynt ei drafod.

Mae'r tabl isod yn rhoi trosolwg o dueddiadau mewn niferoedd disgyblion sy'n dilyn Addysg Grefyddol TGAU.

Ysgol	Nifer y Disgyblion TGAU Haf 2019	Nifer y Disgyblion TGAU Haf 2020	Nifer y Disgyblion TGAU Haf 2021	Nifer y Disgyblion TGAU Haf 2022	Nifer y Disgyblion TGAU Haf 2023	Nifer y Disgyblion TGAU Haf 2024
YSTJ	25	14	17	21	31	40
YUC	0	1	16	0	0	0
YGLI	14	20	4	9	3	30
YDH	33	31	51	24	52	33
YUB	22	17	15	10	6	14
Cyfanswm	94	83	103	64	92	117

Mae'r tabl isod yn rhoi trosolwg o'r tueddiadau mewn niferoedd disgyblion sy'n dilyn Addysg Grefyddol Lefel A.

Ysgol	Nifer y Disgyblion Lefel A 2019	Nifer y Disgyblion Lefel A 2020	Nifer y Disgyblion Lefel A 2021	Nifer y Disgyblion Lefel A 2022	Nifer y Disgyblion Lefel A 2023	Nifer y Disgyblion Lefel A 2024
YSTJ	13	8	8	7	2	8
YUC	0	0	1	0		0
YGLI	6	0	3	2	2	0
YDH	8	10	2	12	11	5
YUB	2	7	6	3	4	3
Cyfanswm	29	25	20	24	19	16

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Môn

Cefnogi ysgolion Môn i ddylunio cwricwlwm cyffrous a pherthnasol o fewn Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg a fydd yn ei dro yn annog mwy o ddisgyblion i astudio'r pwnc ymhellach fel pwnc academaidd.

Mewn cydweithrediad â GwE, paratoi cydlynwyr Dyniaethau a fydd â'r wybodaeth ddiweddaraf ar gyfer gofynion y Cwricwlwm i Gymru newydd ym maes Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg.

Sicrhau bod gan ysgolion fynediad at ganllawiau ac arfer dda a fyddai'n gwella deilliannau addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg.

2.3.3 Adroddiadau Arolygu ESTYN

Gwerthuswyd a chyflwynwyd adroddiadau saith ysgol yr arolygwyd gan ESTYN rhwng Ebrill '23 a

May '24 i aelodau CYSAG.

- Ysgol Gynradd Pencarnisiog
- Ysgol Gynradd Llandegfan
- Ysgol Gynradd Rhosneigr
- Ysgol Gymuned Y Ffridd
- Ysgol Gymuned Bodffordd
- Ysgol Gymuned Llanerch-y-medd
- Ysgol Gymraeg Morswyn

Nid oes unrhyw farn ar bynciau yn y fframwaith arolygu Estyn presennol. Yn hytrach, mae aelodau'n derbyn gwybodaeth o'r adroddiadau sy'n ymwneud â sylwadau Estyn am ddarpariaeth ysgolion o SMSC.

Nid oes disgwyl i arolygwyr adrodd a yw ysgol yn cyflawni'r ddyletswydd statudol i ddarparu gweithred ddyddiol o addoli ar y cyd, byddai disgwyl sylw yn yr adroddiad pe bai ysgol yn cael ei chanfod yn groes i'w dyletswydd statudol.

Fel rhan o'r broses o fonitro, dadansoddir adroddiadau arolygu Estyn am sylwadau ar addoli ar y cyd a datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol (SMSC). Mae'r rhain yn cael eu llunio a'u nodi gan CYSAG.

Sylwadau Cadarnhaol mewn Meysydd Arolygu:	Nifer o ysgolion
Lles ac agweddau at ddysgu	4
Addysgu a phrofiadau dysgu	2
Gofal, cymorth ac arweiniad	6

2.4 Ymateb yr Awdurdod Lleol

- Mae Deddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021 yn ei gwneud yn glir bod yn rhaid i unrhyw faes llafur cytûn ar gyfer CGM adlewyrchu credoau crefyddol a chredoau anghrefyddol sy'n argyhoeddiadau athronyddol. Roedd cynnwys 'Argyhoeddiadau Athronyddol Anghrefyddol' eisoes wedi'i gynnwys ym Maes Llafur Cytûn Môn. Diwygiwyd cyfansoddiad CYSAG Ynys Môn i gynnwys aelodaeth o Ddyneiddwyr Prydain fel rhan o Bwyllgor A.
- Mae Phil Lord wedi'i gomisiynu gan yr ALI fel ymgynghorydd proffesiynol i gefnogi gwaith CYSAG Môn.
- Trafododd aelodau o'r CYSAG greu adnoddau i gefnogi ysgolion wrth iddynt archwilio i leoliadau crefyddol ac ysbrydol ym Môn. Bydd hyn yn helpu ysgolion wrth iddynt archwilio eu Cynefin eu hunain. O ganlyniad, derbyniodd aelodau gyflwyniad ynghylch y prosiect pererindod Pererin a drefnir gan yr Eglwys yng Nghymru.
- Derbyniodd aelodau gyflwyniad ar waith Canolfan Genedlaethol Addysg Grefyddol Cymru. Mae'r ganolfan hon yn cynnig cyrsiau adolygu ar gyfer y TGAU a Lefel A Astudiaethau Crefyddol presennol. Mae'r ganolfan hefyd yn cynnig ysgolion haf i uwchsgilio athrawon ar ystod o olygon y byd.
- Derbyniodd aelodau gyflwyniad gan Christopher Owens, Swyddog Pwnc Astudiaethau Crefyddol, CBAC. Trafodwyd negeseuon allweddol gyda'r swyddog addysg ALI a chynrychiolydd athro AG uwchradd.
- Bydd adnoddau oedd ar gael yn ystod y CCYSAGauC Cwricwlwm i Gymru yn cael eu cyhoeddi ar draws ysgolion Môn.

2.5 Addysg Grefyddol a Llywodraeth Cymru

- Hysbyswyd aelodau CYSAG o adnoddau Dysgu Proffesiynol yn cefnogi'r rôl allan o'r cwricwlwm newydd, a grëwyd gan gydweithrediad Llywodraeth Cymru a CCYSAGauC. Cyhoeddwyd yr adnoddau hyn yn haf 2023: [Repository - Hwb \(gov.wales\)](#)

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Ynys Môn

Parhau i sicrhau bod pob athro yn ymwybodol o'u Maes Llafur Cytûn Medi 2022.

Cynnal adolygiad o gyfansoddiad y Pwyllgor CYSAG i ymateb i'r gofynion yn y Maes Llafur Cytûn.

Sicrhau bod athrawon yn ymwybodol o'r 'hyn sy'n bwysig' yn y Maes Dysgu a Phrofiad Dyniaethau a gwneud defnydd llawn o adnoddau HWB.

Parhau i hwyluso athrawon Addysg Grefyddol Ynys Môn ac aelodau CYSAG Môn i gyfrannu'n llawn at unrhyw adolygiad o'r cwricwlwm a threfniadau asesu.

2.6 Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addoli ar y Cyd

Nodir yng Nghylchlythyr 10/94 y Swyddfa Gymreig y dylai'r Awdurdod Addysg weithio gyda'i GYSAG i gadw llygad ar ddarparu addoli ar y cyd dyddiol ac ystyried gydag ef unrhyw gamau y gellid eu cymryd i wella darpariaeth o'r fath.

Rhaid i'r addoliad fod "yn gyffredinol Gristnogol ei gymeriad". Mae'r weithdrefn "bennu" yn caniatáu atal y gofynion hyn mewn perthynas â rhai neu'r cyfan o'r disgyblion mewn ysgol lle nad ydynt yn briodol.

- Mae aelodau CYSAG ac ysgolion Môn wedi derbyn dogfennau addoli ar y cyd yn flaenorol:
- Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru, Mehefin 2012)
- 'Arweiniad atodol: addoli ar y cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Hydref 2017)
- 'Diweddariad i Arolygwyr' (ESTYN, Ebrill 2018). Amlygwyd y dyfyniad hwn yn y canllaw: *'[E]fallai nad effeithir ar y farn ar gyfer MA4 os na fodlonir y ddyletswydd statudol. Mae hyn yn rhywbeth i'r tîm ei ystyried. Bydd angen i'r tîm bwysu a mesur nifer o ffactorau ym mhob achos penodol, er enghraifft nifer y disgyblion y mae'n effeithio arnynt, a bydd rhaid i'r tîm benderfynu p'un a yw hyn yn arwyddocaol ai peidio, a ph'un a ddylai effeithio ar y farn gyffredinol ar gyfer MA4. Ni waeth p'un a fydd arolygwyr yn penderfynu adrodd ar addoli ar y cyd ai peidio, rhaid iddynt bob amser adrodd ar ddatblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol disgyblion.'*
- Mae CYSAG Môn yn monitro safon addoli ar y cyd mewn ysgolion drwy adolygu adroddiadau hunan-arfarniad ysgolion yn ystod y cyfarfodydd.
- Cyn Covid-19, defnyddiodd y CYSAG *pro-forma* i gofnodi eu harsylwadau yn ystod eu hymweliadau.

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Môn

Parhau ag ymweliadau drwy wahoddiad i sicrhau bod ysgolion yn cydymffurfio â'r gofynion statudol mewn perthynas ag addoli ar y cyd.

ADRAN 3: ATODIADAU

3.1 Aelodaeth CYSAG Môn Medi 2023

Pwyllgor A

Yr Eglwys Fethodistaidd	Parch. Sue Altree
Undeb Bedyddwyr Cymru	Parch. Debra Stammers
Eglwys Bresbyteraidd Cymru	Elaine Green
Yr Eglwys yng Nghymru	Parch. Neil Ridings
Undeb yr Annibynwyr	Edward Morus Jones
Yr Eglwys Babyddol	Collette Owens
Cymdeithas Dyneiddwyr Prydain	Sarah Kingman

Pwyllgor B (Cydgysylltiadau Athrawon)

Ysgol Santes Dwynwen	Manon Morris Williams
Ysgol Cybi	Owain Roberts
Ysgol Uwchradd Bodedern	Heledd Heam
Ysgol Syr Thomas Jones	Mefys Jones-Edwards

Pwyllgor C (Cynghorwyr)

Cynghorydd	Non Dafydd (Cadeirydd)
Cynghorydd	Gwilym O Jones
Cynghorydd	Dylan Rees
Cynghorydd	Arfon Wyn
Cynghorydd	Douglas M Fowlie (Hydref yn unig)

Aelodau Cyfetholedig

Rheinallt Thomas	Eglwysi Ynghyd Cymru
------------------	----------------------

Swyddogion

Mr Owen T Davies	Uwch Swyddog Cynradd, Addysg
Mr Phil Lord	Ymgynghorydd AGM
Shirley Cooke	Swyddog Pwyllgorau

3.2 Cyfarfodydd CYSAG 2023-2024

Darperir crynodeb o drafodaethau cyfarfodydd CYSAG yn yr Adroddiad Blynnyddol. Yn ystod 2023-24, bu i CYSAG Môn gyfarfod yn rhithiol ac wyneb yn wyneb ar dri achlysur:

16 Tachwedd 2023

<https://democratiaeth.ynysmon.gov.uk/ieListDocuments.aspx?Cid=144&Mid=4246&Ver=4&LLL=1>

<https://democracy.anglesey.gov.uk/ieListDocuments.aspx?Cid=144&Mid=4246&Ver=4&LLL=0>

21 Chwefror 2024

<https://democratiaeth.ynysmon.gov.uk/ieListDocuments.aspx?Cid=144&Mid=4221&Ver=4&LLL=1>

<https://democracy.anglesey.gov.uk/ieListDocuments.aspx?Cid=144&Mid=4221&Ver=4&LLL=0>

17 Gorffennaf 2024

<https://democratiaeth.ynysmon.gov.uk/ieListDocuments.aspx?Cid=144&Mid=4352&Ver=4&LLL=1>

<https://democracy.anglesey.gov.uk/ieListDocuments.aspx?Cid=144&Mid=4352&Ver=4&LLL=0>

Hysbyswyd yr aelodau o farwolaeth trist ac anamserol Bethan Jones, Swyddog Cefnogi Gwelliant GwE a chefnogaeth broffesiynol hirsefydlog i GYSAGau Gwynedd a Môn.

3.3 Templed CYSAG ar gyfer hunan-arfarniad ysgolion o AG a CGM

I ba raddau mae darpariaeth yr ysgol yn hyrwyddo datblygiad personol? (Maes arolygu 4.2)

Bydd arfarnu safonau a darpariaeth Addysg Grefyddol yn helpu ysgolion i arfarnu maes arolygu 4.2, 'Datblygiad personol (gan gynnwys datblygiad ysbrydol, moesol a diwylliannol).

Mae canllaw Estyn (Mesi 2017) ar gyfer datblygiad cymdeithasol a moesol yn nodi:

“Dylai arolygwyr ystyried i ba raddau y mae'r ysgol yn darparu cyfleoedd effeithiol i ddisgyblion ddatblygu gwerthoedd cadarn a sefydlu eu credoau ysbrydol a moesegol. Dylent ystyried pa mor dda y mae'r ysgol yn datblygu gallu disgyblion i fyfyrion ar ymatebion crefyddol ac anghrefyddol i gwestiynau sylfaenol a myfyrion ar eu credoau neu'u gwerthoedd eu hunain. Dylent ystyried pa mor dda y mae'r ysgol yn hyrwyddo egwyddorion sy'n helpu disgyblion i wahaniaethu rhwng yr hyn sy'n gywir ac yn anghywir. Dylent ystyried i ba raddau y mae'r ysgol yn meithrin gwerthoedd, fel gonestrwydd, tegwch, cyfiawnder a chynaliadwyedd, ac yn helpu disgyblion i ddeall anghenion a hawliau pobl eraill, yn lleol ac fel aelodau o fyd eang ac amrywiol.”

O fewn cylch neu galendr hunan-arfarnu'r ysgol, bydd angen i arweinwyr ysgol ystyried pa dystiolaeth sydd ar gael iddynt er mwyn dod i farn ar faes arolygu 4.2. Gall Addysg Grefyddol ac addoli ar y cyd wneud cyfraniadau pwysig i ddatblygiad personol disgyblion.

Mae'r cwestiynau enghreifftiol canlynol yn seiliedig ar Fframwaith Arolygu Cyffredin ESTYN (Medi 2017), a'r cwestiynau a ddefnyddir gan ESTYN yn ystod yr adolygiad thematig o Addysg Grefyddol yn ystod tymor yr hydref 2017. Bydd defnyddio'r cwestiynau anogol hyn gyda staff, llywodraethwyr, disgyblion a'u hymgyngorydd cefnogi gwelliant yn galluogi ysgolion i adnabod cryfderau a gwendidau i'w helpu i gynllunio gwelliannau. Nid oes angen ateb pob cwestiwn.

Maes Arolygu 1: Safonau

Cofiwch gynnwys geirfa feintiol ac arfarnol ac enghreifftiau o waith 'go iawn'!

- Beth yw eich barn am safonau Addysg Grefyddol yn eich ysgol? (*Disgyblion CS, CA2, CA3, CA4, CA5*)
- Pa mor dda mae disgyblion yn ymdrin â'r cwestiynau sylfaenol, yn archwilio i gredoau, dysgeidiaethau ac arfer(ion) crefyddol ac yn mynegi ymatebion personol i gredoau, dysgeidiaethau, arferion, a chwestiynau sylfaenol?
- I ba raddau mae grwpiau o ddisgyblion yn gwneud cynnydd mewn Addysg Grefyddol? Beth welwch chi yn eu gwaith sy'n dangos eu cynnydd?
- I ba raddau mae disgyblion yn defnyddio'u medrau siarad a gwranddo, darllen ac ysgrifennu, rhifedd a TGCh yn briodol mewn Addysg Grefyddol?
- Rhowch enghraifft o sut mae'r disgyblion wedi datblygu eu medrau meddwl, eu creadigrwydd a'u medrau corfforol mewn gweithgareddau Addysg Grefyddol yn yr ystafell ddoosbarth a thu allan?
- Pa faterion gwella sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf?

Maes Arolygu 2: Lles ac agweddau at ddysgu

Cofiwch gynnwys geirfa feintiol ac arfarnol ac enghreifftiau o waith 'go iawn'!

- A yw'r disgyblion yn dangos diddordeb mewn Addysg Grefyddol?
- Beth ydych chi'n teimlo y mae disgyblion yn ei ennill o wersi Addysg Grefyddol?
- Pa faterion gwella sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf?

Maes Arolygu 3: Addysgu a phrofiadau dysgu

Cofiwch gynnwys geirfa feintiol ac arfarnol ac enghreifftiau o waith 'go iawn'! Yr amser a glustnodir ar gyfer Addysg Grefyddol? Y % o ddisgyblion sy'n dewis Astudiaethau Crefyddol fel opsiwn? Y % o ddisgyblion sy'n derbyn achrediad am eu HAddysg Grefyddol statudol?

- Sut ydych chi'n gwybod bod eich ysgol yn bodloni'r gofynion statudol ar gyfer Addysg Grefyddol?
- Sut mae Addysg Grefyddol yn cael ei haddysgu yn eich ysgol?
- A yw'r Addysg Grefyddol yn llwyddo i ennyn diddordeb y disgyblion? A ydynt yn cael eu hysgogi a'u herio yn eu gwersi Addysg Grefyddol?
- Pa mor dda y mae'r gwersi/gweithgareddau yn datblygu gwybodaeth a dealltwriaeth y disgyblion o gredoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol yn ogystal â'u medrau pwnc a'u medrau trawsgwricwlaidd?
- Beth yw ansawdd y cynllunio ar gyfer Addysg Grefyddol? (Adeiladu ar wybodaeth, dealltwriaeth a medrau blaenorol? Amcanion clir? Dulliau addysgu? Adnoddau?)

- Pa mor dda y mae'r adborth mewn Addysg Grefyddol yn helpu disgyblion i wybod pa mor dda y maent yn ei wneud a beth mae angen iddynt ei wneud i wella?
- Ym mha ffyrdd ydych chi'n asesu ac yn olrhain cynnydd disgyblion mewn Addysg Grefyddol?
- Sut mae'r cynllunio ar gyfer Addysg Grefyddol yn helpu'r disgyblion i fod yn unigolion uchelgeisiol, hyderus, dyheadol a gwybodus? A ydych wedi dechrau ymateb i argymhellion 'Dyfodol Llwyddiannus'?
- I ba raddau y mae'r ysgol yn rhoi ystod eang a phriodol o brofiadau, tu fewn a thu allan i'r dosbarth, er mwyn datblygu diddordeb a medrau'r disgyblion mewn Addysg Grefyddol?
- A yw'r ysgol yn trefnu unrhyw deithiau neu ymweliadau sy'n gysylltiedig ag Addysg Grefyddol? Pa grwpiau blwyddyn, pa mor aml, a sut mae'r teithiau hyn yn cyfoethogi'r cwricwlwm?
- A yw'r Addysg Grefyddol yn adlewyrchu natur cyd-destun yr ysgol? A yw'n adlewyrchu amrywiaeth ddiwylliannol, ieithyddol ac ethnig Cymru ac ardal leol yr ysgol?
- I ba raddau mae'r gweithgareddau Addysg Grefyddol yn rhoi cyfleoedd cynyddol bwrpasol i ddisgyblion ymarfer a datblygu eu medrau llythrennedd, rhifedd a TGCh i'r safon briodol?
- Pa faterion gwella sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf?

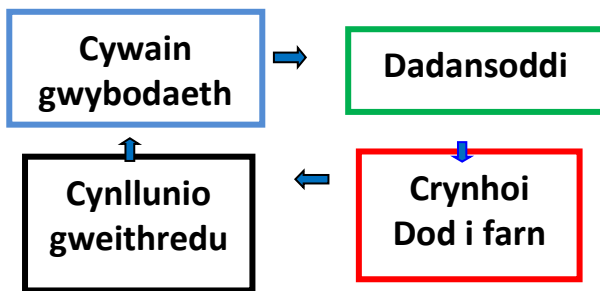
Maes Arolygu 4: Gofal, cymorth ac arweiniad

- I ba raddau mae gwersi/gweithgareddau Addysg Grefyddol yn helpu disgyblion i fod yn ddinasyddion gweithredol?
- Sut mae'r disgyblion yn dylanwadu ar yr hyn y maent yn ei ddysgu mewn Addysg Grefyddol?
- A yw'r ysgol yn cymryd rhan mewn unrhyw weithgareddau cymunedol neu a oes ganddi gysylltiadau ag unrhyw arweinwyr neu sefydliadau ffydd?
- Beth yw cyfraniad Addysg Grefyddol i ddealltwriaeth disgyblion o'u diwylliant, y gymuned leol a'r byd ehangach?
- Rhowch enghreifftiau o sut mae Addysg Grefyddol wedi helpu disgyblion i ddeall materion yn ymwneud â chydarddoldeb ac amrywiaeth, ystrydebau neu eithafiaeth grefyddol, hawliau dynol?
- I ba raddau mae'r ysgol yn helpu disgyblion i ddatblygu gwerthoedd sicr a sefydlu eu credoau ysbrydol a moesegol?
- Pa mor dda mae'r ysgol yn datblygu gallu disgyblion i fyfyrion ar ymatebion crefyddol ac anghrefyddol i gwestiynau sylfaenol ac i fyfyrion ar eu credoau neu eu gwerthoedd eu hunain?
- A yw'r ysgol yn bodloni'r gofynion statudol parthed addoli ar y cyd?
- Beth yw ansawdd yr addoli ar y cyd? Pa mor dda y mae'r ysgol yn ei gynllunio dros gyfnod?
- Sut mae'r ysgol yn cadw disgyblion yn ddiogel rhag peryglon radicaleiddio, e.e. *deunydd eithafol naill ai drwy siaradwyr gwadd neu siaradwyr ar ymweliadau a safleoedd*?
- Sut ydych chi'n sicrhau y caiff pryderon ynghylch sylwadau a wneir gan ddisgyblion yn ystod gwersi Addysg Grefyddol eu hystyried yn briodol?
- Pa faterion gwella sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf?

Maes Arolygu 5: Arweinyddiaeth a rheolaeth

- A oes gan yr arweinydd pwnc Addysg Grefyddol y medrau a'r ddealltwriaeth angenrheidiol i arwain y pwnc yn effeithiol?
- A yw'r staff yn gallu manteisio ar ddatblygiad proffesiynol mewn Addysg Grefyddol?
- Sut ydych yn dyrannu adnoddau i gynorthwyo i addysgu Addysg Grefyddol?
- Sut caiff rhieni eu hysbysu am eu hawl i dynnu disgyblion o wersi Addysg Grefyddol? Sawl disgybl sy'n cael eu tynno o wersi Addysg Grefyddol gan eu rhieni ac a oes gan yr ysgol drefniadau da i ddarparu ar eu cyfer yn ystod gwersi Addysg Grefyddol? A yw'r nifer hon wedi cynnydd/gostwng/aros yr un fath dros y 5 mlynedd diwethaf? O ba grwpiau y daw'r disgyblion hyn? A ydych yn cael sgwrs a rhieni ynghylch eu penderfyniad?
- Ym mha ffyrdd y mae darpariaeth eich ysgol ar gyfer Addysg Grefyddol yn helpu i hyrwyddo cydlynid cymunedol gwell?
- Pa mor aml ydych chi'n monitro Addysg Grefyddol? Sut caiff y wybodaeth hon ei rhannu a staff perthnasol eraill?
- A ydych yn ystyried safbwyntiau disgyblion yn yr adroddiad hunan-arfarnu a'r cynlluniau gweithredu?
- A ydych yn cydweithio gydag athrawon sy'n addysgu Addysg Grefyddol mewn ysgolion eraill? Beth yw effaith hyn?
- Beth yw'r 'enghraifft gorau o Addysg Grefyddol' y gallwch ei rannu gyda'ch CYSAG lleol neu gydag athrawon eraill?
- Pa faterion gwella sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf?

Sut y gall CYSAGau fonitro safonau?

Sut y gall CYSAG gywain gwybodaeth?

- trwy ofyn i ysgolion gyflwyno gwybodaeth a hunan arfarniad;
- trwy gomisiynu 'arbenigwr' i ymweld â sampl o ysgolion a darparu adroddiad tymhorol;
- trwy drefnu bod yr aelodau yn ymweld ag ysgolion;
- trwy ofyn i ddisgyblion, staff a llywodraethwyr mewn sampl o ysgolion gwblhau holiadur ar-lein;
- trwy edrych ar ganlyniadau arholiadau allanol ac asesiadau athro CA3 (ysgolion uwchradd yn unig)

Pa ffynonellau sydd ar gael yn eich hardal chi?

- Dadansoddiad o adroddiadau hunan arfarnu ysgolion;
- Dadansoddiad o bolisiau, cynlluniau gwaith, cynlluniau datblygu ysgolion;
- Data perfformiad ysgolion: asesiadau athrawon CA3, canlyniadau TGAU, Safon UG/A;
- Adroddiadau ymweliadau ysgol gan aelodau CYSAG;
- Dadansoddiad o holiaduron ysgol, arolygon ar-lein (disgyblion, staff, llywodraethwyr) wedi'u cyflwyno gan benaethiaid, cydlynwyr neu CYSAG/Cymdeithas CYSAGau Cymru;
- Cyflwyniadau gan gydlynwyr, athrawon, penaethiaid, disgyblion;
- Llwyddiant mewn cystadlaethau, achrediadau allanol.

Rhifau - meintiau a chyfrannau

bron bob un	=	gydag ychydig iawn o eithriadau
y rhan fwyaf	=	90% neu fwy
llawer	=	70% neu fwy
mwyafrif	=	dros 60%
tua hanner	=	agos at 50%
lleiafrif	=	o dan 40%
ychydig	=	o dan 20%
ychydig iawn	=	llai na 10%

Pwy sy'n cyfrannu tuag at y monitro?

- athrawon ac aelodau o UDRh ysgolion
- aelodau CYSAG
- swyddogion Awdurdod Lleol/GwE
- athrawon a nodwyd fel athrawon neilltuol
- disgyblion
- llywodraethwyr
- rhieni

Rhagorol

Perfformiad ac arferion cryf iawn, cynaledig

arbennig, da iawn, cryf iawn, eithriadol, yn rhagori ar, arbennig, ardderchog, gwych, safon uchel iawn, ansawdd uchel iawn, ymestynol, creadigol iawn, ymhell uwchlaw'r disgwyliadau, effeithiol iawn, hyfedr, meistrolgar

Digonol ac angen gwelliant

Cryfderau'n gorbwysu gwendidau, ond agweddau pwysig y mae angen eu gwella

boddhaol, priodol, addas, effeithlon, cymwys, perthnasol, digonol, digon, dilys, cadarn, diogel, canolig, cyson, cymedrol, anghyson, cyfyngedig

Da

Nodweddion cryf, er y gall fod angen gwella mân agweddau

llwyddiannus, cryf, cadarn, medrus, buddiol, gwerthfawr, cadarnhaol, trwyadl, defnyddiol, nerthol, grymus, cynhwysfawr, defnydd da, cyson dda, effeithiol, pwrpasol

Anfodddhaol ac angen gwelliant ar frys

Gwendidau pwysig yn gorbwysu cryfderau

annigonol, aneffeithlon, dim, amhriodol, aneffeithiol, anaddas, methu, gwan, gwael, cyfyngedig.

Geiriau/ymadroddion defnyddiol

Mae xxx wedi arwain at....

O ganlyniad i xxx mae safonau xxx wedi codi xx% er xx

Yn dilyn cyflwyno xxx mae xxx wedi gwella, fel y dangosir gan ...

Dengys xxx fod safonau xxx wedi...

Gwelir effaith xxx yn xxx sy'n dangos bod....

Gellir gweld gwelliant mewn xxx yn

Gellir gweld dylanwad xxx yn y gwelliant/cynnydd...

Dengys XXXXX bod x% o'r disgyblion yn gallu/bod gan x% o'r disgyblion ...

Dengys xxx bod x% o'r rhieni/staff/llwywodraethwyr

Beth ddylid ei gynnwys?

- **Effaith ymyrraeth** ar (safonau, lles, addysgu, agweddau, gwerthoedd)
- **Tueddiadau** dros gyfnod
- **Cymhariaeth** ag ysgolion eraill (?)
- **Barn** - defnyddio termau arfarnol
- **Meintioli** pa bryd bynnag y bo'n bosibl

Addysg Grefyddol

Maes arolygu 1: Safonau Addysg Grefyddol

Pa mor dda y mae disgyblion yn ymdrin â'r cwestiynau sylfaenol, yn archwilio i gredoau, dysgeidiaethau ac arfer(ion) crefyddol ac yn mynegi ymatebion personol i gredoau, dysgeidiaethau, arferion, a chwestiynau sylfaenol? Beth welwch chi yn eu gwaith sy'n dangos eu cynnydd dros amser?

- Defnyddiwch: gwaith y disgyblion, asesiadau athrawon, teithiau dysgu, arsylwadau gwersi i lunio barn.
- I'ch helpu mae: Maes Llafur Cytûn Lleol (Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol); Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009), Canllawiau CYSAG, adroddiadau arholwyr CBAC.

Nodiadau:

Mae safonau addysg grefyddol ein disgyblion yn: **BARN**

Maes arolygu 2: Lles ac agweddau at ddysgu am Addysg Grefyddol?

Beth ydych chi'n teimlo y mae disgyblion yn ei ennill o wersi addysg grefyddol?

- Defnyddiwch: gwaith disgyblion, dadansoddiad o holiadur addysg grefyddol, cofnodion grŵp ffocws/Cyngor Ysgol
- I'ch helpu mae: Arweiniad atodol: gwranddo ar ddysgwyr (ESTYN, Medi 2017),

Nodiadau:

Mae agweddau disgyblion tuag at addysg grefyddol yn ein hysgol ni yn: **BARN**

Maes arolygu 3: Addysgu a phrofiadau dysgu mewn Addysg Grefyddol

Pa mor dda yw'r cynllunio a'r addysgu mewn addysg grefyddol? Rhowch enghreifftiau o brofiadau addysg grefyddol cyfoethog

- Defnyddiwch: teithiau dysgu, arsylwadau gwersi, gwaith disgyblion, holi disgyblion
- I'ch helpu mae: Maes Llafur Cytûn Lleol (Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol); Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009), Canllawiau CYSAG, Addysg grefyddol mewn ysgolion uwchradd (ESTYN, Haf 2013), Addysg grefyddol a moesol yng NghA2 a ChA3 (ESTYN, Haf 2018)

Nodiadau:

Mae safonau addysgu addysg grefyddol yn ein hysgol ni yn: **BARN**

Maes arolygu 4: Gofal, cymorth ac arweiniad mewn Addysg Grefyddol

I ba raddau mae gwersi/gweithgareddau addysg grefyddol yn helpu disgyblion i fyfyrion ar ymatebion crefyddol ac anghrefyddol i gwestiynau sylfaenol ac i fyfyrion ar eu credoau neu eu gwerthoedd eu hunain? Sut mae addysg grefyddol yn helpu disgyblion i fod yn ddinasyddion gweithredol? I ba raddau y mae'r ysgol yn darparu cyfleoedd effeithiol i ddisgyblion ddatblygu gwerthoedd sicr a sefydlu eu credoau ysbrydol a moesegol?

- Defnyddiwch: teithiau dysgu, cyfweiliadau gyda disgyblion, rhaglen addoli ar y cyd yr ysgol, cylchlythyr ysgol, cofnodion yr ysgol o unrhyw droseddau casineb/bwlio.
- I'ch helpu mae: Canllawiau CYSAG, Canllawiau ynglŷn ag addoli ar y cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru), Arweiniad atodol: addoli ar y cyd mewn ysgolion anenwadol (ESTYN, Hydref 2017), Arweiniad atodol: gwranddo ar ddysgwyr (ESTYN, Medi 2017)

Nodiadau:

Ydy'r ysgol yn bodloni'r gofynion statudol ar gyfer addoli ar y cyd?

Ydy

Nac ydy

Mae cyfraniad addysg grefyddol i ddatblygiad personol disgyblion a chydlyniad cymunedol yn: **BARN**

Maes arolygu 5: Arweinyddiaeth a rheolaeth mewn Addysg Grefyddol

A oes gan yr arweinydd pwnc addysg grefyddol y medrau a'r ddealltwriaeth angenrheidiol i arwain y pwnc yn effeithiol? Sut ydych yn gwybod?

- Defnyddiwch: cynlluniau gwaith, adroddiadau monitro a hunan arfarnu, arfarniad o ddata, cyfweiliadau gyda'r cydlynedd a'r llywodraethwr dynodedig/ymwelydd CYSAG, cofnodion cyfarfodydd staff, cynllun gwella, arfarniad cynnydd, astudiaeth achos yn dilyn cydweithio ysgol-i-ysgol.
- I'ch helpu mae: canllawiau CYSAG

Nodiadau:

Mae arweinyddiaeth a rheolaeth mewn addysg grefyddol yn: **BARN**

Agweddau i gael sylw	Camau gweithredu	Pwy?	Erbyn pryd?
		Nid oes rhaid rhannu'r manylion hyn gyda CYSAG ond mae angen i gofnodion yr ysgol sicrhau bod atebolrwydd yn glir i staff a llywodraethwyr	

Arfarniad crynodol a fydd yn cyfrannu at arfarniad yr ysgol o 'Ddatblygiad Personol (4.2)'

Cryno! Tua 50 o eiriau.

Enw'r pennaeth
Llofnod y pennaeth
Dyddiad:

3.4: Taflen gofnodi ar gyfer aelodau CYSAG Ynys Môn wrth iddynt fynychu sesiwn addoli ar y cyd

Cyngor Sefydlog ar Addysg Grefyddol

Mynychais sesiwn addoli ar y cyd mewn:	ysgol arbennig	☐
	ysgol gynradd	☐
	ysgol uwchradd	☐
Mynychais sesiwn addoli ar y cyd:	torfol/ysgol gyfan	☐
	dosbarth	☐
	cyfnod allweddol	☐
Yn cyfrannu i'r sesiwn addoli ar y cyd oedd:	y pennaeth	☐
	disgyblion	☐
	athro/athrawon	☐
	arweinydd crefyddol lleol	☐
	rhiant/rhieni	☐
	llywodraethwr	☐
Roedd y sesiwn addoli ar y cyd wedi para:	llai na 5 munud	☐
	rhwng 5-10 munud	☐
	rhwng 10-15 munud	☐
	dros 15 munud.	☐

Thema'r sesiwn addoli ar y cyd oedd: _____

Clywais:

Stori Feiblaidd		Cyflwyniad gan oedolyn	
Stori o draddodiad crefyddol arall		Cyflwyniad gan y disgyblion	
Stori foesol/cyfoes/hanesyddol addas		Disgyblion yn myfyrio'n dawel mewn ymateb i ysgogiad	
Disgyblion yn gweddïo (yn unigol neu ar y cyd)			
Emyn /carol Cristnogol			
Cân addas			

Tanlinellwch y tri datganiad gorau sy'n disgrifio'r sesiwn addoli ar y cyd.

Heddiw, roedd y sesiwn addoli ar y cyd yn:

- datblygu gallu dysgwyr i fyfrio ar eu teimladau, eu gwerthoedd a'u hagweddau eu hunain;
- datblygu ymwybyddiaeth dysgwyr o fywyd mewnol a dimensiwn ysbrydol pob unigolyn;
- trafod a hybu ymatebion i gwestiynau sylfaenol ynglŷn ag ystyr bywyd, newid a marwolaeth;
- datblygu credoau a gwerthoedd, yn bersonol ac yn gymunedol fel ei gilydd;
- hybu dealltwriaeth o gredoau a gwerthoedd pobl eraill naill ai yn lleol neu'n fyd-eang;
- cynyddu hunan-barch ac ymdeimlad o bwrpas mewn bywyd;
- meithrin y gallu dynol i wneud dewisiadau moesol er da neu er drwg;
- hybu gwerthoedd, ystyr a phwrpas a rennir;
- darparu cyfleoedd i fyfrio ar y digwyddiadau a'r profiadau 'hapus' a 'thrist' sy'n effeithio ar gymuned yr ysgol a'r gymuned leol, ac i'w rhannu;
- ategu dealltwriaeth ar y cyd o sut y gall dysgwyr unigol ac ysgol gyfrannu'n gadarnhaol at y gymuned ehangach
- datblygu dealltwriaeth o amrywiaeth ac anghydraddoldeb byd-eang.

Unrhyw sylw arall

